

jobbadán szervetlen módon tanították, miközben tartózkodtak a kor sürgető kérdéseire való utalástól. Beérték azzal, hogy a tanuló bizonyos ismeretanyagra tegyen szert: lehetőleg általános és minél gyorsabb műveltségre.

Ezzel szemben Gentile abból indult ki, hogy egy jellemben erős, ismeretekben gazdag zárt személyiség csak akkor alakítható ki, ha az iskolát többé nem mint racionális tanítást, hanem emberileg mint nevelést fogjuk fel, amely az értelmi értékek mellett az erkölcsieket is felkarolja. Ezért sürgette a tanítók és tanulók eleven szintézisét, kezdeményezést és szabadságot, ami a következő célkitűzésben sűrűsödik: »Szellemi fejlődésre, harcias magatartásra és katonai tudásra való nevelés« (343). A »Mindent a népért!« elvet szolgálja a német. »Kraft durch Freude« mozgalom olasz párja, a szabad idő üdvös szórakoztatására rendelt *Dopolavoro*, míg az ifjúság honvédelmi előkészítését vállalta magára a *Gioventu Italiana del Littorio* intézmény *Balilla* és *Avanguardista* csapataival. Ezeket a szerző a 278–80. lapon rövid áttekintésben ismerteti. »Kíméletnek nincs helye, csak döntésnek: a kiszemelés és jellemképzés munkáját már az iskolában kell megkezdeni« (Mussolini 477).

A főiskolák ügyét, amelynek rendezését a régi szabadelvű kormány már 1904-ben megpendítette, szintén csak a fasizmus vitte dülőre. A 21 egyetem ifjúságát a *Gruppi Universitarii fascisti (Guf)* komoly munkásságra rendelt szervezetben tömörítette, amely elejét vette minden kiruccanásnak és ballagásnak. 1926-ban alakult a Királyi Olasz Akadémia 4 szakosztállyal és 60 magas állami ranggal (excellenciás) felruházott taggal.

Az utolsó fejezet az ember és személyiség jellemzése mellett a duce-családi életének közvetlen szemlélet utján való leírását adja mindvégig vonzó előadásban. Az ott uralkodó puritán egyszerűség és bölcs takarékoság a leghatékonyabb nevelési tényezőt tárja felénk: a példaadást. Találó címe ez lehetne: *Mussolini mint nevelő*. Önmaga elismeri, hogy féktelen becsvágy fűti és elve a híres »Italia fara da se« (Olaszország maga akarja elvégezni). Lelkes sportoló, aki mint úszó, lovas, vívó, sielő és pilóta megállja helyét és palotájának tornatermében gyakorolja magát a különböző szereken. Ime még néhány jellemző mondása: Egész életünkben igazi műremeket kell faragni. Jaj annak a világnak, amelyben a férfiak nem pihenhetnek a nők lelkében. Aki nem iszik, birkához hasonló, aki sokat iszik disznóhoz, aki mértéktelenen iszik, oroszlánhoz hasonlít. Végül e mélyértelmű mondat: A hit katonája vagyok.

Ez a könyv kézzelfogható módon egy nagy embernek nagy alkotását mutatja be. Bizonyos, hogy e nemzetnek legújabbkori történelme mind a kettőről első helyen fog megemlékezni.

— m —

Marco Agosti: Rinascenza Didattica. Brescia, 3 Ed. 1940. Ed.: La Scuola. 8-r., 650 l.

A bresciai La Scuola-vállalat kiváló munkatársának szerkesztésében jelent meg 1940-ben harmadik átdolgozott kiadásban ez az értékes, hézagpótló, a modern olasz didaktika égető problémáit átfogó és alaposan konkrétizáló pedagógiai munka. M. Agosti munkásságát először az olasz idealista

nevelő táborában kezdte, majd realista nevelő lett és mint katolikus, realista nevelő és szerkesztő reányomta felfogásának bélyegét a könyvre is.

Mussolini nevelői gondolkodásának sarkalatos elvei között az élen a tanítói pálya nagybecsülése áll. Szembeszáll az Olaszországban elterjedt ferde felfogással, mely Petrarca nyomán lekicsinyelte a tanítói működést, mondván: »Pueros docent, qui maiora non possunt«. »Ezzel szemben — Mussolini szavai szerint —, egész életében inább nevelőnek, tanítónak éreztem magam, mint agítátornak, szerkesztőnek, politikusnak, vagy hadvezérnek.« Megbecsülése abból származik, hogy világosan látja a nevelés nagy szerepét a nemzet életében. Az ő szemében a nevelés az olasz szellem nemzetgazdaságtana, a nevelésben pedig a testi-lelki javak vándorlásának és terjedésének tudománya.

E jelen pedagógiai munka is ez új szellemben íródott és az olasz nemzet első tanítójának felfogása lengi át minden fejezetét, melyek a magasztos tanítói pálya megbecsülésére tanítanak, és a hivatás gyümölcsözőbb betöltésében segítenek.

Gentile 1923-ban, mint közoktatásügyi miniszter az ötven éven át uralkodó Casotti-törvény helyett minden iskolatípust egységes szellemben átszervező törvényt adott ki, mely korszakalkotó volt. Gentile szerint a nevelés azonos az alakuló gondolkodással és a neveléstörténet nem egyéb, mint a filozófia története sajátos szempontból tekintve. Gentile eme felfogása kettős hullámot vert. Az egyiknek hatáskörébe sorakoztak azok, kik szó szerint vették a filozófia és pedagógia egységét, ezek száműzni akarták az olasz nevelő gondolkodásból és a gyakorlatból a didaktikát. A második hullám büvkörébe azok tartoznak, kik elméletileg elfogadták Gentile rendszerét, de a rendszer ellenére is kiépítik a nagyszabású gyakorlati didaktikát. Ennek a felfogásnak a diadalát jelenti e pedagógiai munka is.

Agosti *Rinascenza Didattica*-ja az elméleti, de főképp a gyakorlati didaktikának a vademeccum-a. Az olasz didaktika modern szellemének kifejlődését dolgozza fel a Carta della Scuolá-tól kezdve.

A tanítói állásra pályázók írásbeli vizsgálataira való előkészítő anyagot talál fel. Fő témái a nevelés alapvető problémái és az olasz nemzeti iskola égető kérdései. A *Rinascenza Didattica* a legkiválóbb olasz pedagógusok olvasmányainak antológiája.

Az olasz tanítóképzésben legmeglepőbb a vizsgálati rendszer. A felső tagozat harmadik évfolyama után írásbeli és szóbeli vizsgálatot tartanak. Ezután segédtanítói állásra való pályázat előtt ismét vizsga van. Ezekre a vizsgákra ad bőséges anyagot az előttünk levő 650 lapnyi könyv két részben. Az első részben mesteri rendben sorakoznak fel M. Agosti, G. Fanciulli, A. Batoni, G. Ugolini, G. Cavalieri D'Oro, M. Casotti, G. Colo, A. Colombo, s sok másnak a cikkei.

A könyv különös értéke, hogy nemcsak az írásbeli előkészítésre szóló anyagot ad, hanem azoknak is bőséges segítséget nyújt, akik mélyebben akarnak elmerülni a modern didaktikában és eredményesebben akarnak dolgozni a reabizottak között.

A jelen nevelés alapja a meggyőződés. Igazi erkölcsös élet s helyes

magatartás a kiinduló pontja. A meggyőződés nem olyan ismeret, amely csak az értelem munkája, hanem amelyhez hozzájárul az akarat ténye is és így élettevékenységre serkent. A meggyőződés mindig személyes és tevékeny. Az ilyen meggyőződés realizálja az életét, a politikában a nemzet javát keresi, a művészetben a szépet, a szociális életben az igazságot, a hitéletben a benső életet. Egy ember élete olyanná válik, amilyen a meggyőződése. A gyermek ezt a meggyőződést tekintély befolyása által szerzi. A gyermek azt teszi, amit lát. Első kívánni való tehát, hogy az olasz tanító helyes meggyőződéssel rendelkezze és vonzó jó példát adjon. A jó példának olyan ereje van, mint akiből ered. És itt részletesen felsorolja a feltételeket, melyek a jó példát termékennyé teszik. Majd lehetőséggel szövegezi azokat a szálakat, melyek közreműködnek abban, hogy ezt a meggyőződést a gyermek lelkében megszilárdítsuk, főképp a legnehezebb korban, amikor a gyermek életében beáll a krízis, mely meggyőződését próbára teszi.

Az olasz iskolareform lelkét a Gentile-féle törvény helyes értelmezésében látja. Mélyen összefűzni ez életet az iskolával, a tanításból minden mechanikus módszert kiküszöbölni, a gyermek természetes megnyilvánulásait szem előtt tartani — ezektől a Gentile-féle törvénynek alappillérei, melyek felett mint korona a vallásos nevelés bevezetése áll. A vallásos és nemzeti nevelés közötti viszony didaktikai probléma, mert a tanító lelki ismeretéből származik. A jó tanító főkritériuma a tökéletes olaszság, mely nem elégséges, hanem szükséges feltétel.

A könyv olvasmányain keresztül egy egész életre szóló didaktikai programot ad. Már a fejezetek címe is elárulja témagazdagságát: Az iskola és a birodalom, A ma gyermeke, Iskola és élet, A történelem tanítása, A munka-iskola, stb.

A második részben 120 írásbeli dolgozat címét adja meg és alapos megjegyzésekkel kíséri, hogy világos utat mutasson a dolgozat elkészítésében a jelöltek számára.

1919-ben jelent meg Lombardo-Radice Józsefnek egy könyve, melynek címe: *Accanto ai Maestri*. Lombardo-Radicének ez a könyve szelvében hosszában elterjedt Itáliában. E könyv Lombardo-Radice a tanítóság iránti nagy szeretetének a terméke. A gyermeknél is jobban szerette a tanítót, apróra ismerte életüket, minden nehézségüket. Az *Accanto ai Maestri* sok éven át töltötte be hivatását, mint a tanítók kézikönyve. A *Rinascenza Didattica* Lombardo-Radice könyvének modern változata, frissebb színezete. És amint az *Accanto ai Maestri*, úgy a *Rinascenza Didattica* is hivatást teljesít, a jelen olasz tanítóságnak mutatja az utat a szebb olasz jövő felé a megújult gyermeknevelés által. Mussolini szavai: a mi jövőnk gyermekeink kezében van.

Lévárdi László.

L' Organisation des Bibliothèques scolaires. (A Bureau International d'Éducation kiadványainak 72. száma.) Genève 1940, 8-r., 166 lap.

A Bureau már kezdetől fogva különös figyelmére méltatta az ifjúsági irodalmat, amelyről nemzetközi könyvgyűjteménnyel is rendelkezik, úgy-